

Vai problēmas valsts lielo objektu būvniecībā signalizē par problēmām būvniecībā kopumā

Pēdējos gados Latvijā ir vērojams pieaugums būvniecības projektos, kas vērsti uz infrastruktūras uzlabošanu un pilsētu ainavu modernizāciju. Priece arī fakts, ka tuvākajos gados tiek plānots straujš būvniecības apjomu pieaugums jauno ES fondu un Atveseļošanās fonda programmu ietvaros. Tomēr līdzās šiem ambiciozajiem plāniem ir vērojamas arī neveiksmes un izaicinājumi liela mēroga būvniecības projektu īstenošanā. Šīs problēmas raisījušas bažas par valsts liela mēroga būvniecības projektu efektivitāti un diskusijas par to, kādi uzlabojumi ir nepieciešami būvniecības nozares veiksmīgai darbībai.

Būvniecības nozare ir ekonomikas attīstības stūrakmens, kas veicina ekonomisko un sociālo attīstību. Šī nozare kalpo ne tikai kā pamats ekonomiskai izaugsmei, bet arī sabiedrības labklājībai un ilgtspējīgai nākotnei. Lielu būvobjektu, piemēram, tiltu, autoceļu un sabiedrisku ēku būvniecība, ir izšķiroša nozīme valsts infrastruktūras veidošanā un ekonomiskās attīstības veicināšanā. Tomēr šī brīža situācija ar Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas A korpusa otras kārtas būvniecību met ēnu uz būvniecības nozari kopumā, liekot kritiski izvērtēt virkni ar būvniecības procesu saistītus problēmjaudājumus.

Viens no galvenajiem sarežģījumiem, ar kādu ne reti saskaras būvniecībā, ir izmaksu pieaugums un darbu izpildes termiņa kavējums. Lai gan būvniecības procesam jābūt prognozējamam, taču "Rail Baltic" projekts, kas ir lielākais infrastruktūras projekts Baltijas reģionā pēdējo 100 gadu laikā un kura mērķi integrēt Baltijas valstis Eiropas dzelzceļa tīklā, skaidri parāda, ka tā nav. Šis projekts šobrīd saskaras ar daudzām problēmām, tostarp zemju iegādes strīdi, kavēšanās ar projektēšanu un būvprojektiem un jau šobrīd paredzams, ka projekts izmaksās būtiski dārgāk nekā sākotnēji plānots. Pie šādiem apstākļiem ir ne tikai apdraudēta projekta gaita, bet tas rada bažas par projekta pārvaldību visos līmeņos un Latvijas spējām īstenot šāda mēroga projektus.

Turklāt kvalitātes kontrole un drošības standarti ir kļuvuši par izaicinājumu būvniecības nozarē. Kvalitātes kontrole būvniecības projektos ietver plašu procesu kopumu, sākot no materiālu izvēles līdz darbu izpildei, lai nodrošinātu atbilstību normatīvajiem aktiem un tehnisko noteikumu prasībām. Gan nepietiekamas darbaspēka prasmes, gan materiālu kvalitātes problēmas, kā arī nepietiekama uzraudzība un tehnisko noteikumu neievērošanas gadījumi var ietekmēt projekta ilgtspējību, drošību un izmaksas. 2013. gadā Rīgā notikušais lielveikala "Maxima" jumta sabrukums, kas prasīja daudzas dzīvības, kalpo kā drūms atgādinājums par traģisko notikumu, ko izraisīja būvniecības nozares bēdīgā kvalitāte un kontroles trūkums. Kopš minētā notikuma ir veikti grozījumi kvalitātes kontroles stiprināšanai un ieviesti pasākumi kvalitātes un drošības standartu ievērošanai, taču, plānojot apjomīgu projektu pieaugumu, ir rūpīgi jāizvērtē, vai būvniecības jauda tiks līdzī tam, kas plānots, un līdz ar to arvien lielāka loma būtu jāvelta projektu kvalitātes jautājumam, jo, kad ir kvantitāte, var ciest kvalitāte, kas nebūtu pieļaujams.

Tomēr ir jāņem vērā, ka Latvijā konstatētās būvniecības nozares problēmas nav izņēmums, bet gan atspoguļo globālas tendences un izaicinājumus, ar kuriem sastopas būvniecības nozare visā pasaulē. Lai risinātu šīs problēmas, ir nepieciešami rūpīgi izstrādāti risinājumi, kas sekmētu stabilāku nozares darbību un attīstību. Ir svarīgi izprast problēmas saknes un izmantot šo izpratni, lai izveidotu stratēģijas, kas ir gan ilgtspējīgas, gan efektīvas. Tāpat ir būtiski iesaistīt visus attiecīgos ieinteresētos subjektus, lai nodrošinātu viņu atbalstu un līdzdalību risinājuma īstenošanā. Kopīgiem pūliņiem var sasniegt efektīvākus rezultātus un atrast proaktīvus risinājumu veidus. Lai kopīgi identificētu un novērstu riskus, vērtīgi ir veicināt atklātu dialogu un sadarbību starp būvuzņēmējiem, valdību un sabiedrību. Tāpat būtu jāmazina nenoteiktība, un no valsts puses būtu jābūt skaidram plānam ES fondu programmu apguvei, lai būvuzņēmēji savlaicīgi pielāgotos jaunajiem tirgus apstākļiem un nodrošinātu nepieciešamo kapacitāti. Lai būvniecības nozare varētu pielāgotos mainīgajiem tirgus apstākļiem un tikt galā ar nākotnes izaicinājumiem, būtiski ir inovatīvi risinājumi. Tie varētu uzlabot esošos procesus un radīt jaunas iespējas. Investīcijas darbaspēka izglītībā un tehnoloģiju jaunievedumu atbalstīšana ir svarīgi elementi, kas ļautu saglabāt konkurētspēju un veicinātu nozares ilgtspējību.

Noslēgumā, neskatoties uz Latvijas būvniecības nozares problēmām, kas var likt uztraukties par tās nākotni, šīs pašas problēmas aktualizē jautājumu par nepieciešamību pēc pārmaiņām. Efektīvi risinot pastāvošās sistēmiskās nepilnības, pieņemot jauninājumus un ievērojot visaugstākos kvalitātes un drošības standartus, ieguvēji būtu visi.

IEVA KRASOVSKA
ZVĒRINĀTS ADVOKĀTS,
VECĀKAIS JURISTS

+(371) 67 313 315
IK@NJORDLAW.LV